

PERFEȚIONAREA MODALITĂȚILOR DE LECTURĂ ALE UTILIZATORILOR

Ecaterina DMITRIC

Actul lecturii este marcat de schimbările radicale care domină toate sferile socio-culturale a activității umane. Lectura este cel mai vechi proces intelectual care oferă acces la cunoaștere, dezvoltare, formare permanentă și asigură o destindere benefică pentru suflet. În această ordine de idei, lectura oferă șanse egale pentru cunoaștere și dezvoltare, care este esența existenței conștiente [9, p. 56].

Fiecare epocă și-a format propria idee despre mecanismele și metodele de lectură. Lectura în diverse contexte istorice este considerată un proces de dezvoltare intelectuală, o formare culturală a personalității și reprezintă atât un beneficiu terapeutic în rezolvarea problemelor și crizelor de viață, cât și un mediator în comunicare. Problema lecturii și rolul cărții în formarea personalității, cât și a întregii comunități, au fost subiecte de reflecții ale multor gânditori în diverse perioade.

La prima aparență, „a citi”, un termen vechi prin tradiție, este un lucru obișnuit și nu pare atât de atrăgător în comparație cu gadgeturile performante și toate procesele cotidiene ale secolului XXI. Specificul procesului lecturii are o tentă profundă și nu constă doar în citirea mesajelor de pe telefon și navigarea pe rețele sociale, pentru că e demonstrat faptul că la etapa actuală se citește cu mult mai mult față de alte epoci. Această creștere se datorează evoluției omenirii, începând cu perioada apariției tiparului, diversificarea suportului de stocare a informației (tipărit, audio, audio-vizual și imaginile grafice), dar și apariției diverselor canale de informare. Faptul că se citește mai mult la etapa actuală, reprezintă un indicator cantitativ, însă nu unul calitativ. O remarcă, dar nu unică,

---

poate servi mesajul unui blogger și comentator american, Andrew Sullivan, care a scris, în septembrie 2016, pentru revista *New York* un eseu de 7000 de cuvinte, intitulat „I Used to Be a Human Being” (Am fost, odată, un om). Subtitlul său era alarmant: „Un bombardament infinit de știri, bârfe și imagini ne-a transformat în niște maniaci dependenți de informații. Pe mine m-a distrus. S-ar putea să vă distrugă și pe voi” [7, p. 9]. Articolul a fost distribuit și vizualizat de multă lume. Din acest punct de vedere, marele filosof român, Constantin Noica remarca, în unul din articolele sale: *Formă, Formare, Informare*, următoarea observație: „Despre informația aceasta, atât de ușuratică în ea însăși, dar care exercită o tiranie atât de mare asupra omului contemporan, aș vroi să vă spun că are o ascendență nobilă, poartă un nume mare. Ca orice lucru mare cu vechime a degenerat. Nici nu ne dăm seama câte forme de viață, câte noțiuni, câte cuvinte sunt degenerate, decăzute, automatizate” [6, p. 347].

O varietate de aspecte privind abordarea lecturii din perspectiva formării unor aptitudini este specificată în lucrările lui Mircea Eliade. În acest sens, în viziunea marelui filozof o idee este abordată în felul următor: „O socotesc, în orice caz, ca un excelent mijloc de verificare a «bărbăției» unui om de cultură, a rezistenței sale spirituale. Lecturile, ca și «influențele», sunt un instrument de selecție. Cei care nu au destulă vitalitate, și o foarte aproximativă forță de creație – sucombă «influențelor», lecturilor, culturilor străine în general. Ceilalți – și mă gândesc la un Cantemir, la un Hasdeu, la un Eminescu – ies din această probă de foc întăriți, și personalitatea lor se rotunjește mai biruitoare...” [4, p. 193]. Această remarcă subliniază rolul și importanța lecturii în definirea omului de cultură. Impactul cultural și de creație pe care o are lectura asupra dezvoltării personalității contribuie la formarea valorilor supreme, la substanță și esență.

O problemă actuală la nivel global care este legată de problema lecturii o constituie analfabetismul funcțional. Acest fenomen a luat amploare chiar și în țările dezvoltate și definește situația în care o persoană, deși instruită, în sensul parcurgerii școlarității, nu este capabilă să înțeleagă, să decodeze ceea ce citește sau aude, nu poate explica/exprima ceea ce citește, are dificultăți în efectuarea unor operații matematice simple, are inabilități în privința competențelor de bază, în realizarea conexiunilor dintre cunoștințele dobândite.

Pentru a înțelege primar mesajul unui text fie literar sau nonliterar este nevoie de aptitudini înzestrate sau dezvoltate prin diverse modalități. Hans-Georg Gadamer menționează că „Aptitudinea înțelegerii este o înzestrare fundamentală a omului, pe care se bazează coexistența lui cu ceilalți și care progresează îndeosebi prin intermediul limbii și al comuniunii dialogului” [3].

Referindu-se la profilul lecturii și al cititorilor din diverse epoci istorice, Gugliermo Cavallo și Roger Chartier afirmă că lectura este un proces antropologic: „lectura este o practică întotdeauna întrupată în anumite gesturi, spații, obișnuințe. Spre deosebire de demersul fenomenologic care anulează modalitățile concrete de lectură, considerată ca o invariantă antropologică, trebuie să identificăm dispozițiile specifice care disting comunitățile de cititori, tradițiile de lectură, modalitățile de a citi” [8, p. 49]. Această abordare a lecturii din perspectivă antropologică trebuie să țină seama de posturile corpului, de locurile unde se desfășoară lectura, de materialitatea obiectelor scrise (manuscrisul, cartea tipărită), de practicile și comportamentele asociate apropierii textului prin lectură. Fiecare lectură particulară implică o experiență și duce mai departe efortul cognitiv.

În virtutea tuturor oportunităților oferite de secolul al XXI-lea, omul mai mult ca niciodată se simte derutat, lipsit de esență și

---

valori umane. Sub acest aspect, lectura în sensul adevărat al ei, este considerată o practică spirituală încă din antichitate și are diverse beneficii în cunoașterea de sine, rezolvă probleme existențiale și contribuie la calitatea vieții. Autocunoașterea autentică se bazează pe o anumită disciplină și diferite tehnici practicate. O tehnică sau un „exercițiu spiritual” constituie lectura. Astfel, aceste practici spirituale sunt destinate să opereze o modificare și o transformare în persoana respectivă.

Printre numeroasele beneficii ale lecturii și accesul imens la informații, fenomenul lecturii la nivel de societate se confruntă cu numeroase probleme.

Mircea Eliade considera că există un pericol al suprasimplificării prin care gradul de superficialitate și vulgaritate al vieții moderne are un caracter dominator. Nu lipsa de cultură – ci imensul număr de lecturi inutile [4]. Problematika lecturii, actuală și azi, pe care o abordează Mircea Eliade este faptul că imensa vulgaritate a lumii moderne se datorează în bună parte intensificării unui haos de cărți mediocre, de lucruri de-a doua mână, de proza gazetărească – pe care le „asimilează”, cu mândrie și uneori cu eforturi.

Combaterea acestui viciu este orientarea cititorului către cărțile substanțiale. Prin urmare, acest model de lectură necesită o mai mare atenție, sensibilitate și prezență, fapt neglijat în societatea de azi.

O modalitate de lectură caracteristică societății de azi, dar nu numai, reprezintă necesitatea de „a fi informat”. Constantin Noica remarca că „Nu orice lucru poate informa. Te informează ceea ce are o formă, ceea ce îți poate trece forma lui și poate stăruie în tine prin forma sa proprie. A *informa* însemna altădată: a da formă, a modela, a întruchipa. Astăzi nu mai e nimic din acestea” [6, p. 348]. Din această perspectivă, termenul „a informa” este variat și concentrat mai mult pe navigarea pe site-urile web, rețelele sociale

și cataloagele electronice ale bibliotecilor, căutarea informațiilor rapide pe Internet, cât și vizualizarea știrilor locale, naționale, internaționale.

Constantin Noica atinge o problemă actuală privind pierderea sensului termenului *informare*, în acest sens informația pe care o consumăm poate da forme de nesiguranță, un dezechilibru interior, o *deformație*. Problema este că informația societății de azi nu mai are caracterul plin de a trece cuiva o formă, de a informa, ci poate avea efectul opus, deformându-ne. Din acest punct de vedere, Constantin Noica remarca că „Ideea de formă a supraviețuit, dar fiindcă n-o acceptăm cum este, nu ne lasă nici ea cum suntem; ne deformează” [6, p. 351]. Modalitatea omului contemporan de a se informa a devenit superficială. Ideea principală care poate genera anumite modificări în modul nostru de lectură este capacitatea individuală de a selecta informația veridică și de conținut esențial. Un rol semnificativ are și concentrarea pe lectura aprofundată.

Actul lecturii în sine urmărește diverse aspecte, cum ar fi rolul educațional, aspectul informativ, lectura de plăcere, lectura aprofundată etc. Din perspectiva evoluției spirituale a personalității umane, selectarea cărților pentru lectură trebuie să rezoneze cu nevoile/necesitățile personale, să atingă aria de interes manifestată de către persoana care citește. Ca impact eficient, în urma actului lecturii este necesar de a experimenta și aplica cele citite și de a avea posibilitatea de a exprima ceea ce simte omul cu adevărat. În această ordine de idei, Emil Cioran remarca: „Întotdeauna am citit doar pentru a găsi în trăirile altora ceva care să mi le explice pe ale mele. Trebuie să citești nu ca să-l înțelegi pe altul, ci ca să te înțelegi pe tine însuși” [2, p. 203], această afirmație evidențiază problemele existențiale ale omului și modalitatea lui de a depăși condiția umană prin intermediul lecturii.

Similar cu problema autocunoașterii, un alt concept – „autoeducația” a fost abordat de către bibliograful rus N. A. Rubakin. Lucrările sale: *Практика самообразования, Как заниматься самообразованием etc.* se bazează pe actul lecturii și pe diverse tehnici de lectură care contribuiau la acest proces. Apreciem ca deosebit de importante și actuale viziunile lui, conform cărora activitatea autoeducațională își capătă adevăratul sens doar atunci când cititorul nu numai citește, dar și gândește critic, acționează, își formează propriile păreri pe care le poate argumenta, participă la crearea propriei vieți reale, rezonabile, sublime, intense și profunde [10, p. 691]. Aceasta semnifică o evaluare creativă a propriei vieți, ceea ce putem asocia cu remarcă lui Socrate: „O viață care nu se supune pe sine cercetării nu merită să fie trăită” [5, p. 64, apud 1].

Nikolai Rubakin considera „cartea – cea mai puternică armă pentru adevăr și dreptate”. Fiind apreciat un bibliograf remarcabil prin aportul mai multor contribuții științifice și practice, putem remarca faptul conceptualizării unor teorii *bibliopsihologice* și tehnicile de lectură, aplicate în practica sa de bibliograf cu scopul de a educa și autoeduca masele în perioada în care a activat. În lucrarea sa de specialitate „Библиологическая психология” specifică 6 tehnici de lectură care pot fi abordate în practica biblioterapeutică, dar și în scop de autoeducație. În acest context vom prezenta aceste tehnici adaptate în conformitate cu cerințele Societății Cunoașterii, dar esența de bază este fundamentată pe teoriile lui Rubakin a cărui contribuție biblioteconomică este necesar de a fi aplicată și promovată de către bibliotecari. Societatea în care trăim este afectată de diverse probleme socio-culturale și lectura reprezintă un instrument eficient în diverse aspecte cum ar fi:

- combaterea analfabetismului funcțional;
- copii afectați de plecarea părinților la muncile de peste hotare;

- nivelul scăzut de trai al cetățenilor;
- lipsa instrumentelor eficiente și gratuite de dezvoltare personală.

În acest sens, bibliotecile au rolul de a forma generații de utilizatori care constituie societatea în care trăim. Bibliotecile de toate tipurile au un rol foarte important în promovarea lecturii, asigurat de însăși misiunea bibliotecii – îmbunătățirea calității vieții oamenilor și dezvoltarea comunităților. Astfel promovarea tehnicilor de lectură contribuie la diversificarea programelor de lectură pentru utilizatori.

Tehnici de lectură în scop de autoeducație după Nicolai Rubakin (adaptare)

Argument

Sistemul de autoeducație propus de Rubakin își are rostul atunci când cititorul în urma celor citite își dezvoltă gândirea critică, poate să-și argumenteze opiniile, să formuleze idei și să devină creativ. Cărțile recomandate sunt cele beletristice și științifice. Rubakin considera că există foarte multe cărți bune chiar dacă le excludem pe cele cenzurate, avându-se în vedere epoca în care a trăit. În mare măsură, există multe cărți care îl ajută pe cititor să-și atingă scopul în viață. Drumul este deschis tuturor în utilizarea cărților ca instrument de cunoaștere și, îndeosebi, de dezvoltare a gândirii, care este însetată de adevăr și dreptate. Prin urmare, gândul este liber oriunde și oricând, pentru cel care are capacitatea și sinceritatea de a deveni liber cugetător.

Una din cerințele autoeducației este felul nostru de a ne informa din surse sigure și fapte credibile. În ceea ce privește formarea opiniilor în urma celor citite, semnificativ este faptul în autoeducație de a ne forma propriile idei, gânduri, opinii.

Pe lângă a crea o viziune asupra lumii, procesul de autoeducație

---

are rolul și de dezvoltare a personalității, care include și partea emoțională, ca voința, diferite aspirații etc. Tehnicile de lectură dezvoltate de N. Rubakin, axate pe literatura beletristică și cea științifică cât și sistematică, sunt bazate și pe principiul economisirii timpului și resurselor utilizatorului. Această abordare reprezintă un aport considerabil în ceea ce privește principiul individualizării cititorului, adaptată în conformitate cu trăsăturile lui de caracter. Astfel, prin asemenea modalitate cititorul dobândește cunoștințe vaste și contribuie la dezvoltarea abilităților de gândire.

Această activitate poate fi desfășurată și la distanță prin intermediul tehnologiilor informaționale. Este constituită din șase tehnici care includ etapele de parcurgere în procesul autoeducațional.

Tehnica 1. Stabilirea principalelor trăsături caracteristice ale cititorului:

- apropierea cititorului prin dialog cu bibliotecarul;
- stabilirea principalelor trăsături de caracter ale utilizatorului;
- utilizarea la necesitate a testelor psihologice recomandate în cărți/studii psihologice;
- identificarea scopului, dorințelor cititorului;
- elaborarea listei de literatură (beletristică și literatură științifică);

Este recomandată această tehnică pe parcursul a 3-12 luni de muncă.

Tehinca 2. Metoda de lărgire a orizontului prin „abordarea a celor trei cărți” care se referă la trei tematici:

- cosmică (evoluția universului);
- socială (diverse contexte istorice, aspecte actuale din viața socială);
- personală (spirituală) – aspecte privind istoria literaturii, cărți privind etica, religia.

Această tehnică are scopul de a-l iniția pe utilizator în cele

mai elementare concepte ale existenței umane: cosmic, social și personal. Sunt recomandate 3-4 cărți la fiecare tematică. De asemenea pot fi utilizate și documentele audiovizuale, imagini grafice, filme etc.

Tehnica 3. Identificarea unui domeniu de interes al cititorului:

- descoperirea vocației cititorului;
- aprofundarea cititorului în aria de interes;
- recomandările bibliotecarului.

Cititorul, parcurgând această etapă, deja are dezvoltate niște cerințe de interes individualizate. Selecția cărților se face în corespundere cu aria de interes a cititorului. Este considerată o etapă de bază fundamentată pe cunoștințe profunde. Se observă un progres de dezvoltare individuală, care la rândul său produce conexiuni din mai multe puncte de vedere ale ariei de interes, astfel cunoștințele se extind și devin generale. În acest sens, aprofundarea cunoștințelor conduce inevitabil la dezvoltarea sistematică a unei perspective comune a lumii, deoarece procesul cunoașterii implică o serie de legături complet naturale, fiecare dintre acestea stând la baza altor legături, producând un întreg.

Tehnica 4. Selectarea cărților și informarea aprofundată asupra subiectului de interes:

- indici bibliografici;
- bazele de date în acces deschis;
- documente audio, audiovizuale în spațiul online (se referă la vizionarea diverselor filme documentare, conferințelor științifice bazate pe subiectul respectiv etc.).

Este recomandat ca bibliotecarul să ofere liste de literatură obiectivă, la subiect, fără a ține cont de impresiile pe care le crede el despre carte. Chiar dacă cititorul citește 2-3 cărți din lista recomandată, aceasta nu înseamnă că el deja „cunoaște” acest subiect. În linii generale, chiar dacă a citit toate cărțile din lume,

---

cititorul poate să anticipeze cunoașterea, deoarece cunoașterea nu semnifică cunoașterea cărții, ci cunoașterea vieții este esențială. Citirea cărților conform unei liste semnifică doar primul pas spre cunoaștere, spre știință. Acel cititor care face primul pas către știință, deja inițiat își va da, de fapt, seama că nu este atât de inițiat în ceea ce privește adevărata știință și cunoașterea științifică.

Tehnica 5. Procesul de implementare a unui program sau probleme:

- posibilități de afirmare;
- deschiderea unor oportunități de colaborare;
- participarea în diverse programe, proiecte.

Conform teoriei lui Rubakin autoeducația în lumea științei este posibilă, dar necesită un grad de conștientizare avansat. În acest scop se elaborează un program de autoeducație care deschide cititorului o perspectivă largă, dar și atrăgătoare. Considerăm că cititorul, ajungând până aici, la etapa actuală, poate să beneficieze de multe oferte educaționale oferite de instituțiile de învățământ atât la noi, cât și peste hotare.

Tehnica 6. Asimilarea teoriei cu practica:

- aplicarea în practică a cunoștințelor dobândite prin lectură;
- măsurarea impactului lecturii asupra dezvoltării personalității;
- trezirea interesului cititorului de a se afirma.

Deținând niște abilități prin lectură și având cunoștințe pe un anumit segment de interes bine stabilit, cu siguranță, cititorul poate să beneficieze de anumite proiecte, să participe la diverse programe organizate la nivel local, național etc., să creeze și să utilizeze tehnologiile informaționale în scopuri personale, care să-i aducă plusvaloare.

Concluzii

Ben Carson este un renumit neurochirurg, actualmente retras

din activitate, și scriitor, de asemenea. Lui i se recunoaște meritul de a face prima operație reușită de separare a unor gemeni siamezi (Binder), a efectuat operații la creier, înlăturând diverse tumori complicate pe creier. El consideră că creierul uman nu poate fi împovărat, remarcând faptul: „Acest creier, creat în mod divin, are paisprezece miliarde de celule. Dacă ar fi folosit la maximum, acest computer uman din interiorul capetelor noastre ar putea conține toate cunoștințele umanității de la începutul lumii până în prezent și tot am mai avea loc liber” [1, p.198]. De asemenea, este adeptul învățării pe tot parcursul vieții și a remarcat următorul lucru: „am uzit toate argumentele împotriva învățării și multe din ele se reduc la: 1. *Prea multă învățatură suprasolicită creierul;* 2. *Unele cunoștințe nu mai sunt importante.* Primul argument este neadevărat. Al doilea presupune în mod greșit că trebuie să învățăm doar la materiile pe care le vom folosi cu adevărat în slujbele noastre. Niciun argument nu este adevărat.” [1, p. 197]. Studiul aprofundat, învățarea pe tot parcursul vieții și lectura prin educație reprezintă o forță puternică în societatea bazată pe cunoaștere. Prin urmare, potențialul uman este capabil și are capacitatea de a atinge cote maxime în ceea ce privește creativitatea umană, fapt ce nu poate fi înlocuit de calculator.

Ca urmare a ideilor abordate în articol, ajungem la următoarele constatări:

- lectura și modul de a ne informa în imensul univers informațional poate avea consecințe adverse;
- este necesar de a redescoperi și reinventa tehnicile și modalitățile de lectură;
- lectura are rolul de transformare a personalității și menținere a unui echilibru spiritual;
- înțelegerea și interpretarea textelor nu este doar o îndeletnicire a științei, ci un mod de experiență personală a omului în întregul ei;

• cunoașterea este putere și cartea reprezintă instrumentul cel mai accesibil pentru asigurarea acesteia.

Referințe bibliografice:

1. CARSON, Ben. Gândește cutezător. București, 1999, 264 p. ISBN 973-98905-6-3.
2. CIORAN, Emil. Caiete, vol II. București: Humanitas, 1999, 405 p. ISBN 978-973-50-2656-1
3. GADAMER, Hans-Georg. Adevăr și metodă [online] [Citat 19.04.2021]. Disponibil: https://www.academia.edu/18348989/HansGeorg_Gadamer_-_Adev%C4%83r_%C5%9Fi_metod%C4%83_Wahrheit_und_Methode
4. ELIADE, Mircea. Lucrurile de taină. București: Editura Eminescu, 1996, 390 p. ISBN 973-22-0299-8.
5. HADOT, Pierre. Ce este filosofia antică? Iași: Polirom, 1997, 338 p. ISBN 973-683-008-X
6. NOICA, Constantin. Echilibrul spiritual: Studii și eseuri 1929-1947. București: Humanitas, 1998, 459 p. ISBN 973-28-0859-4.
7. NEWPORT, Cal. Minimalism digital: concentrează-te pe propria viață într-o lume plină de zgomot. București, 2019, 262 p. ISBN 978-606-722-367-5.
8. OFRIM, Alexandru. Practicile scrisului și lecturii. Stadiul cercetărilor în istoriografia românească. In: Xenopoliana. Buletinul Fundației Academice „A. D. Xenopol” din Iași, 2004, XII, 1-4, pp. 47-54, apud Histoire de la lecture dans le monde occidental, Paris, Scuil, 2001, p. 8. ISSN: 1223-9941.
9. OSOIANU, Vera. Personalități din toate timpurile ca argumente pro lectură. In: Lectura și scările, Chișinău: Prut Internațional: BNRM, 2020, pp. 49-58. ISBN: 978-9975-3361-9-2 (BNRM); 978-9975-54-455-9 (Prut Internațional).
10. РУБАКИН, Николай. Библиологическая психология. Москва, 2006, 800 с. ISBN: 5-8291-0650-7 („Академический Проект”); 5-902358-70-1 („Трикта”).